

Hallvard Berger

Innførelsen av gullstandard og Skandinavisk myntunion i Norge

En analyse av Stortingsmeldingen fra 1873 hvor
disse sakene ble diskutert

Fordypningsoppgave i Lektor i Historie

Veileder: Espen Storli

Mai 2020

Hallvard Berger

Innførelsen av gullstandard og Skandinavisk myntunion i Norge

En analyse av Stortingsmeldingen fra 1873 hvor disse sakene ble diskutert

Fordypningsoppgave i Lektor i Historie
Veileder: Espen Storli
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Innhold

Introduksjon	2
Metode	4
Internasjonal kontekst.....	5
Historiografi.....	7
Rygg	8
Hans Try.....	9
Fritz Hodne og Ola Honningdal Grytten	9
Øksendal	10
Regjeringens jublieumsutgave	13
Øyvind Eitrheim.....	14
Analyse	15
Odelstingsproposisjonen.....	15
Innstilling	20
Stortingsdebatten.....	21
Diskusjon og konklusjon	26
Litteraturliste	29

Introduksjon

Denne oppgaven tar for seg et tema som har stor økonomisk betydning. Gullstandarden som ble innført i ettertiden av 1875 ga grunnlaget for den første globale økonomien. Universell gullstandard var med på å gjøre det enklere å kunne handle land imellom siden hver mynt skulle ha like stor andel gull og samme kvalitet av gull. De fleste gikk rundt med sedler istedenfor gullmynter, men poenget med at gullmynten ble standard var at hver seddel skulle kunne veksles inn i en fast verdi gull i Norges Bank. For at dette skulle være mulig måtte Norges bank ha store gullreserver som kunne veksles ut mot de nevnte sedlene. Norges Bank hadde fra før en sølvstandard. For å kunne få til gullstandard måtte derfor verdiene i Norges Bank byttes fra en sølvreserve til en gullreserve. Det tok tid før dette kunne bli realitet. Fra midten av 1860-tallet var det under vurdering blant flere av de største landene i kontinental Europa.^{1 2}

Målet var å kunne handle mer globalt og å kunne følge britene som allerede hadde hatt gullstandard siden 1700-tallet og offisielt fra 1816. Frankrike var sammen med Sveits, Italia og Belgia tidlig ute på kontinentet med bimetallisk standard fra 1865.³ Det vil si mynter preget både i sølv og gull. De ønsket å gjøre denne myntunionen universell. Krigen mellom Frankrike og Tyskland i 1870-71 satte en effektiv stopper for en universell gullmyntfot basert på det franske initiativet den latinske myntunion som disse fire landene dannet. Derfor måtte det vurderes andre løsninger. I Skandinavia ble det jobbet for en felles myntunion mellom Danmark og De forente riker Sverige og Norge.⁴

Denne oppgaven vil ta for seg hvilke vurderinger det norske stortinget gjorde når regjeringen og kongen i Stockholm ønsket skandinavisk myntunion. Hvilke muligheter var det Stortinget hadde til å prege en debatt av så stor karakter som myntsystem. Myntsystemet var veldig påvirket av internasjonale trender, så hvilke muligheter hadde Norge som liten nasjon til å påvirke sin egen fremtid på dette området.

¹ Preben Munthre, «Gullstandard,» *Store Norske Leksikon*, sist endret 22.06.15 hentet fra <https://snl.no/gullstandard>

² Torstveit et.al., *Finansdepartementet 200 år –norsk økonomi fra bankerott til overskudd*, (Oslo: Finansdepartementet,2014), 103. hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/881118ef5f9b4074844e847c7f045250/finansdep_bok200_nett.pdf

³ Finansdepartementet, «Om overgang til gullmyntfot,» i Otp. Prp. No.1. 1873, 4.

⁴ Lars Fredrik Øksendal, The Norwegian debate on the gold standard and monetary integration in the 1870s, *Scandinavian Economic History Review*, 54:2 (2006), 187-213, DOI: 10.1080/03585520600768505 hentet 13.05.2020 fra https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03585520600768505?casa_token=PMEKfVcl2dsAAA:AA:53GRdrm8UGMeXxOKRVcvLEjr_7BoD1vOfwbxtrWBPw2EeA4tZPElvtTcQWbxdMcXNjGKxiCfisgrA

Oppgaven vil først ta for seg litt utdypende internasjonal kontekst rundt overgangen til gullmyntfot, før det skal skrives om hva som tidligere er skrevet om dette emnet. Deretter vil analysen basere seg på Stortingsmeldingene fra 1873.

Dette er året Norge velger å gjennomføre overgang til gullmyntfot, men avviser i 1873 den foreslåtte Skandinaviske myntunion. Først skal odelstingsproposisjonen og innstillingen analyseres, før oppgaven går inn på Sverdrups motargumenter til innstillingen gjennom Stortingsdebatten. Foruten 1873 er årene 1869 og 1875 av stor betydning for dette tema siden 1869 var året Norge åpnet for gullreserver i Norges bank og 1875 er året da Norge vedtar å bli en del av den Skandinaviske myntunion. 1873 kan sies å være det året med mest betydningsfull debatt siden både gullmyntfot og Skandinavisk myntunion sto høyt på agendaen. Gullmyntfot som vil si mynter basert på gull og mynter knyttet opp mot verdien til gull. Det er ikke nødvendigvis gull i myntene siden en kan ha skillemynt med annet metall som skal ha samme verdi som myntene med gull. Skillemynt ble brukt under den opprettede gullstandarden for å kunne gjøre overgangen fra sølv til gullmynt lettere og for å kunne ha større kapasitet av mynt i en stadig voksende økonomi.⁵

Dette temaet er interessant fordi det viser i hvor stor grad Norge har evne til å styre egen politikk eller om Norge i størst grad må føye seg etter internasjonale trender. Dette ble av datidens politikere sett på som en av de største endringene et land kunne gjennomgå.⁶ Valuta påvirker alle lag av samfunnet og det er noe av det som gjør det til et interessant tema. Valuta er tross alt det som mennesker bruker for å kunne handle mat, klær og ha tak over hodet. I tillegg dras mange selvstendighetsspørsmål inn i debatten, Johan Sverdrup er blant annet veldig aktiv for at Norge ikke skal inn i noen skandinavisk myntunion.

Han skulle senere bli statsminister i Norge for Venstre. Dette partiet ble dannet for å trekke norsk politikk lenger vekk fra kongen og regjeringens makt ved at regjeringen skulle dannes ut ifra Stortingets flertall. Johan Sverdrup var Norges ledende skikkelse i denne kampen for parlamentarisme. I en kamp for Parlamentarisme og mer norsk selvstyre var det ikke spesielt gunstig å kjempe for en politisk sak som helt åpenbart kunne bli sett på som skandinavisme, altså ønske om et mer unisont Skandinavia. Så dette er ikke kun et økonomisk spørsmål, men også et spørsmål om hvor tett Norge ønsker å være knyttet til Sverige og Danmark. Ved å skulle knytte seg tettere opp mot

⁵ Wilhelm Keilhau, *Den norske pengehistorie*, (Oslo: H. Aschehoug og Co.,1952), 112-115.

⁶ Lars Fredrik Øksendal, The Norwegian debate on the gold standard and monetary integration in the 1870s, *Scandinavian Economic History Review*, 54:2 (2006), 187-213, DOI: 10.1080/03585520600768505 hentet 13.05.2020 fra

https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03585520600768505?casa_token=PMEKfVcl2dsAAA:AA:53GRdrm8UGMeXxOKRVcvLEjr_7BoD1vOfwbxtrWBPw2EeA4tZPElvtTcQWbxdMcXNjGKxiCfisgrA

Sverige og Danmark økonomisk ville det være vanskeligere å kjempe selvstendighetskampen internt på Stortinget.⁷ Parlamentarismen ble innført i 1884, men det er viktig å huske på at dette var en langvarig kamp for økt selvstendighet. Spørsmålet rundt denne myntunionen er dermed interessant fordi det i en tid der mange krefter i Norge kjempet for økt selvstendighet, så var det samtidig tett samarbeid i Skandinavia på økonomisk plan. Dette er et underrepresentert tema som absolutt kan belyses i høyere grad. Det viser også at kampen for norsk selvstendighet ikke var lineær, men at det var krefter for og imot selvstendighet og at det også er snakk om en stor tidsperiode der den politiske situasjonen forandrer seg.

Problemstillingen blir mer konkret formulert hvilke betraktninger de ulike politikerne i det norske Stortinget foretok seg i 1873 rundt spørsmålet om gullstandard og skandinavisk myntunion?

Metode

For å kunne svare på denne problemstillingen må en gjennomføre et kvalitativt studie av Stortingsmeldingen fra 1873, et større tidsperspektiv ville kreve mye større omfang på oppgaven. Det vil være viktig å analysere både odelstingsproposisjon og stortingsforhandlingene knyttet til odelstingsproposisjonen siden stortingsforhandlingene tar utgangspunkt i proposisjonen. Odelstingsproposisjonen er vanligvis et lovforslag fra regjeringen som hadde base i Christiania og Stockholm med statsminister i Stockholm. Det lovforslaget skulle så til Stortinget til forhandling om det skulle vedtas eller ikke. Derfor er det viktig å gjennomgå proposisjonen for å se hva det er som skulle diskuteres i Stortinget. Det gir grunnlaget for argumentasjonene i forhandlingene.

I Stortingsdebatten er det nødvendig å trekke ut et par politikere på grunn av omfang. De utvalgte politikerne er nevnt i proposisjonen og innstillingen, i tillegg til politikerne som motargumenter disse utvalgte politikerne i umiddelbar kontrast.

Det finnes også en del faglitteratur som har tatt for seg emnet. Nasjonalbiblioteket er et godt utgangspunkt for å skaffe seg oversikt over emnet siden de har god oversikt over tilgjengelig norsk litteratur. En generell forståelse av datidens internasjonale økonomi vil også hjelpe for å kunne si noe om hvilke vurderinger det Norske Storting stod ovenfor. De internasjonale spørsmålene blir besvart i disse tekstene siden dette gir perspektiv på hvilken kontekst Stortinget forholdt seg til. Oppgaven vil først ta for seg den internasjonale konteksten før den ser på historiografien til emnet. Det vil si den historiske litteraturen knyttet til det norske stortings beslutninger rundt gullstandard og

⁷ Knut Dørum, «Johan Sverdrup,» *Store norske leksikon*, sist endret 07.08.19 hentet fra https://snl.no/Johan_Sverdrup

skandinavisk myntunion. Den vil gi grunnlag for å se på hvilke sider av saken som er belyst fra før og hva som eventuelt mangler angående denne problemstillingen.

En av hovedkildene for sekundærkilder er en artikkel av Lars Fredrik Øksendal som gir analyse av Stortingsforhandlingene i perioden 1869 til 1875. Gjennom denne kilden får en tilgang på andre sekundærkilder som Øksendal bruker i sin artikkel. Han belyser disse artiklene på sin måte, mens denne oppgaven tar i bruk de kildene i lys av ny tolkning. En av kildene i den artikkelen var Norges Banks historie. Den gir en annen vinkling, men likevel mye av det samme faktagrunnlaget som de andre kildene. Her er det i høyere grad fokus på hvordan Norges Bank innretter seg det nye lovverket. Likevel får en innsikt i årsakene til at lovverket endret seg. Det er skrevet et større verk som tar for seg Norges monetære historie. Den har et par gode poenger i argumentene som ble brukt i debatten. I tillegg har Norges regjering på sine sider i tillegg et jubileumsverk som tar for seg finansdepartementets historie fra 1814 til 2014.

Internasjonal kontekst

Øksendals artikkel tar også for seg den internasjonale biten av årsakene til overgangen fra sølv til gull. Han refererer mye til Milward som hadde studert gullstandardens internasjonale historie og årsakene til at kontinental Europa ønsket gull istedenfor sølv.

Norge hadde og har som en liten nasjon begrensede muligheter for å sette internasjonal agenda. Dette gjelder kanskje spesielt økonomiske aspektene i samfunnet. Derfor har de store nasjonene i samtiden stor påvirkning på handlingsrommet norske politikere kan benytte seg av. På slutten av 1800-tallet var det spesielt land som Storbritannia, Tyskland, Frankrike og de andre skandinaviske landene som hadde innflytelse på hvilke beslutninger det norske Stortinget kunne foreta. Da er det snakk om beslutninger knyttet til handel hovedsakelig som står i fokus. De største enkelthendelsene som hadde stor betydning for hvordan Norge måtte håndtere den monetære politikken var den franske myntkonvensjonen i 1867, den tysk-franske krig i 1870-71 og den tyske opprettede gullstandard i 1873. Den franske myntkonvensjonen i 1867 ønsket en universell myntstandard basert på både gull og sølv. Øksendal refererer til Gresham's lov som sier nettopp det at høyeste verdi av myntmetall vil forsvinne ut av sirkulasjon og kun bli brukt som verdioppbevaring. Derfor ble dette ansett som lite heldig løsning av de som skulle utarbeide nytt myntsystem i Norge. Franskmennene ønsket å gjøre den latinske myntunion universell og det er dette aspektet ved at den franske myntkonvensjon satte universell myntstandard på agendaen som gjorde den viktig. Norges delegat på møte skulle få stor innflytelse på utarbeiding av forslag for nytt myntsystem i Norge.⁸

⁸ Lars Fredrik Øksendal, The Norwegian debate on the gold standard and monetary integration in the 1870s, *Scandinavian Economic History Review*, 54:2 (2006), 187-213, DOI: 10.1080/03585520600768505, 189-190.

Denne konvensjonen fører til at flere land vurderer å bytte myntstandard fra sølv til enten bimetallisk standard eller gullstandard. Norge innførte gull som verdioppbevaring i Norges Bank i 1869, altså ved første stortingssamling etter den franske myntkonvensjon. Det betyde ikke at Norge innførte ny myntstandard, men at Norges Bank skulle sikre seg mot fremtidig tap i sølvverdi på grunn av mindre etterspørsel etter sølv. Ved å kjøpe opp gull på et tidlig tidspunkt var en med på å sikre seg mot mulige store tap i fremtiden.⁹

Bare det faktum at Frankrike i lag med Italia, Sveits og Belgia begynte med gull som en del av sin myntstandard var med på å skape usikkerhet i verdien av sølv. Den latinske myntunionen var aktiv fra 1865, og fra og med da var det et ønske om at flere land skulle ta del i unionen, men det er på mange måter 1867 som virkelig symboliserer overgangsmulighetene for en universell myntunion siden det var da konvensjonen ble holdt. Den fransk-tyske krigen satte en effektiv stopper for dette universelle aspektet ved den latinske myntunion. En universell myntstandard var fortsatt ønskelig, men det kom ikke til å følge den franske modellen. Det virket i høyere grad sannsynlig å skulle følge tyske interesser som kom seirende ut av krigen.

I samme periode blir Tyskland samlet og blir den største økonomien på kontinentet. På den tiden fantes det en rekke tyske mynter til hver region som hadde selvstendig styre, men da Tyskland gjennomførte gullstandard på tysk mark i 1873 for hele Tyskland ble dette en kandidat å kunne knytte et nytt myntsystem til.¹⁰ Britene hadde enda større økonomi, men britene var mer opptatt av sitt Commonwealth enn kontinental Europa. Britene hadde som nevnt tidligere i praksis hatt gullstandard fra 1700-tallet av og offisielt fra 1816. I denne sammenheng hvor en ser på hva som endret seg i samtiden er derfor Storbritannia ikke essensielt siden de opprettholdt status quo i myntsystemet for egen del. Det er på kontinentet hvor det begynner å bli forandringer med tanke på myntsystem og dermed her det skapes endringer i den internasjonale økonomien.¹¹

Det har vært forskjellige typer argumentasjoner for at kontinental Europa gikk over fra sølv til gull. Det har vært diskutert hvor vidt økt tilgang på sølv var årsaken til overgangen til gull, men Milward som Øksendal refererer til hevder sølv og gullpriser ble mer styrt av etterspørsel enn tilbud. Så økt tilgang til sølv skulle ikke ha så stor påvirkning. Milward hevder at spørsmålet rundt gull eller sølv hadde mye mer å gjøre

hentet 13.05.2020 fra

https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03585520600768505?casa_token=PMEKfVcl2dsAAA:AA:53GRdrm8UGMeXxOKRvcvLEjr_7BoD1vOfwbxtrWBPw2EeA4tZPElvtTcQWbxdMcXNjGKxiCfisgrA

⁹ Øyvind Eitrheim og Jan Tore Klovland, *A monetary history of Norway 1816-2016*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2016), 180.

¹⁰ Wilhelm Keilhau, *Den norske pengehistorie*, (Oslo: H. Aschehoug og Co., 1952), 112.

¹¹ Trond Gram, «Bank of England», *Store norske leksikon*, sist endret 11.11.2014 hentet fra https://snl.no/Bank_of_England

med å følge Storbritannias fremvekst. Både for å vise samme symbolske moderniseringsevne, men kanskje like viktig ha tilgang på samme markeder som Storbritannia. I tillegg skulle desimalsystemet innføres og symboleffekten av dermed å bytte hele myntsystemet var derfor nyttig for å vise at det har skjedd en forandring. ¹²

Øksendal nevner en teori av Cecco som hevder at prisstabiliteten på gull var høyere enn hva prisstabiliteten gjaldt for sølv. Flandreau hevder det handlet om en maktkonkurranse mellom Frankrike og Tyskland etter deres krig. Den teorien blir litt svak siden spørsmålet allerede var tatt opp gjennom 1860-tallet. At krigen kan ha vært med på å fremskynde Tysk gullstandard er en mulighet, men ikke hovedårsak for det større bilde. Helleiner som Øksendal også trekker frem hevder gull var sett på som en måte staten kunne ta mer kontroll over økonomien, dette kan fullt mulig være en teori som gjelder for et nylig samlet Tyskland der behovet for å skape enhet var stort. ¹³

Som nevnt over er det ulike argumentasjoner for at Europa ønsket gullstandard istedenfor sølv. Hoved essensen er nok å skape et nytt system som gjorde internasjonal handel enklere. Mer effektiv handel var som nevnt en av hovedgrunnene for muligheten til å skape den første globale økonomi. Dette er litt lenger frem i tid, men diskusjonene på 1860-tallet og 1870-tallet er startfasen for det nye systemet utformes. Så hvordan stilte Norge seg til disse forandringene i verden, hvilke argumenter ble brukt for og imot både gull som myntfot og den foreslåtte Skandinaviske myntunion. Disse internasjonale forholdene var med på å i stor grad påvirke hvilke argumenter norske stortingspolitikere brukte for å fremme sine syn på saken. Det gjelder både gull som myntfot og Skandinavisk myntunion.

Historiografi

Når det gjelder norsk økonomisk historie hevder Øksendal at det er skrevet lite. Det gjelder også denne perioden her. Det har vært større søkelys på institusjonell politisk historie og sosial historie enn makroøkonomiske forhold. Selvstendighetsspørsmålet har nok også spilt inn når det kommer til dette temaet og hvorfor det har blitt nedprioritert siden dette var noe som knyttet de skandinaviske landene nærmere sammen. Det passer dårlig inn i narrative om ønske om stadig økt selvstendighet og nasjonsbygging. Likevel er det en viktig del av norsk historie. Ikke minst så påvirket det som nevnt mellomkrigstiden i stor grad.¹⁴ Siden Øksendal skrev sitt verk om tema har det også blitt

¹² Lars Fredrik Øksendal, The Norwegian debate on the gold standard and monetary integration in the 1870s, *Scandinavian Economic History Review*, 54:2 (2006), 187-213, DOI: 10.1080/03585520600768505, 189-190. hentet 13.05.2020 fra

https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03585520600768505?casa_token=PMEKfVcl2dsAAA:AA:53GRdrm8UGMeXxOKRVcvLEjr_7BoD1vOfwbxtrWBPw2EeA4tZPElvtTcQWbxdMcXNjGKxiCfisgrA

¹³ Ibid

¹⁴ Ibid: 190.

gitt ut et par større verk om tema som viser at norsk økonomisk historie får større oppmerksomhet. Jubileumsverket til regjeringen som er referert til under er et eksempel på dette.

Rygg, Norges Banks historie

Rygg skrev i *Norges Banks historie* om at intensjonen om et skandinavisk samarbeid hadde grobunn tilbake i 1863 ved det første nordiske nasjonaløkonomiske møte i Gøteborg 1863. Franc ble sett på som verdimålestokk. Neste møte i 1866 hadde den latinske myntunion som sin ønskelige målestokk. Det vil si at en så til Frankrike for hvilke føringer som kom til å skje på den økonomiske fronten. Neste møte i 1872 kom frem til at i Norge så var 20% av all mynt i sirkulasjon enten svensk eller dansk. Dette samsvarer med Hodne og Grytten sin begrunnelse om hvor viktig myntunionen var. Økonomiene var allerede veldig tett knyttet opp mot hverandre i Skandinavia.¹⁵

Øksendal skriver at Rygg sitt perspektiv er en utfyllende gjennomgang av hendelsesforløpet, men at den mangler forståelse for alle vurderingene av hvorfor man gjennomførte overgangen til gull og hvorfor en skulle inn i en skandinavisk myntunion. I motsetning til det Øksendal skriver kan beskrivelsen av Brochs sine vurderinger peke på at Rygg fikk frem visse perspektiver i det minste på hva som ble vurdert i norske politiske kretser. Rygg fremstiller en veldig økonomisk analyse av vurderingene som ble tatt av Broch i denne skandinaviske kommisjonen i 1872. Det handler som nevnt om å ønske en mer universell tilnærming uten å gå gjennom skandinavisk union. Overgangen til gull derimot var en kjernesak for professor Broch. Frykten for å havne bakpå med overgangen til gull for en liten nasjon var stor grunnet frykten for inflasjon som årsak av svakere sølvpris. Rygg skriver også om når saken ble tatt opp i Stortinget så handlet diskusjonen om at befolkningen ikke var forberedt på en så stor overgang med tanke på endring av mynter, men like mye nye målenheter og desimalsystem som fulgte med.

Det skrives videre om at ved resolusjon av 9. august 1873 skulle Norges bank innhente dansk og svensk gullmynt mot utbetaling av sedler for å dekke behovet for inntak av gull. I overgangsfasen som fulgte skulle sedlene kunne fungere som både spesidaler og tilsvarende krone. Dette krevde omskrivninger i lovverket spesielt med tanke på at det stod spesifikt sølv i paragraf 18. Videre blir en av hovedgrunnene til at Norge ble en del av den skandinaviske myntunionen forklart ved at norske gullmynter ble behandlet som mindreverdige i Sverige og Danmark og ble kun handlet med mot rabatt. Derfor svekket den norske kronen seg mot svensk og dansk krone i perioden Norge ikke var en del av unionen mellom 1873 og 1875. Når det gjelder bankens sølvbeholdning står det at store

¹⁵ Rygg, *Norges banks historie*, (Oslo: Emil Mostue AS, 1954), 51-58.

del av sølvbeholdningen ble omgjort til gull i 1873 og i 1875 var det hovedsakelig gull i Norges Bank. ¹⁶

I tillegg mente Broch at overgangen til desimalsystemet skulle gå for fort, så det var flere aspekter som gjorde myntunionen lite ønskelig på dette tidspunkt ifølge Broch. Sølvskillemyntene burde ifølge Broch derfor ha felles minste sølvinnhold på tvers av landegrensene for å hindre at skillemynt ble brukt for å tjene gevinst over landegrensene ifølge Broch. Dette mente han manglet i konvensjonen og gjorde det derfor vanskelig å akseptere det foreslåtte lovverket mellom landene. Det ble også skrevet om en frykt for at hvis Norge gikk inn for gullstandard først, så ville vi miste gull til Sverige og Danmark, men at dette var en feil antagelse siden handelsunderskuddet med Danmark ble betalt i pund og franc og at det var handelsbalanse med Sverige. ¹⁷

[Hans Try, To kulturer- en stat 1851-1884](#)

Hans Try skriver lite om overgangen fra sølv til gull bortsett fra en generell frykt for inflasjon og en datidens holdning om at skandinaviaisme kunne hindre større europeisk integrasjon. Sistnevnte argumentasjon går hånd i hånd med skeptisismen i samtiden mot den Svenske kongens innflytelse på norsk politikk. Johan Sverdrup var ledende på dette. Det første poenget er med på å forklare overgangen fra sølv til gull siden en fryktet at hvis nok land gikk over fra sølv til gull ville sølvprisen falle drastisk parallelt med den norske myntkursen hvis en ikke gjennomførte overgangen til gull. Hans Try bruker under en side på å forklare disse poengene, så det understreker poenget til Øksendal om at temaet har vært underrepresentert i norsk politikk. ¹⁸

[Fritz Hodne og Ola Honningdal Grytten, Norsk økonomi i det 19. århundre](#)

Hodne og Grytten har skrevet et større verk om norsk økonomisk historie gjennom det 19. århundre. De skriver også litt om det internasjonale aspektet ved at overgangen fra sølv til gull kunne skje gjennom bimetalliske ordninger som den latinske myntunion fra 1865. Den latinske myntunion gikk også over til ren gullstandard i 1878. Her fremlegges behovet for fri flyt på internasjonal basis av gull og penger med fast verdi mot gull som hovedårsaken for overgangen fra sølv til gull. Gull var som tidligere nevnt Storbritannias myntmetall og de kontrollerte hovedparten av internasjonal handel. Overgangen fra sølv til gull i Norge blir ikke diskutert i stor detalj. Det beskrives heller som at Norge følger den internasjonale trenden og at det sikret norsk tilgang på internasjonale markeder. Om den skandinaviske myntunionen nevnes det kun at Norge fryktet for egen selvstendighet som årsak til at de i første omgang ikke ønsket å være en del av unionen. De legger vekt på at overgangen til gull hadde større betydning for norsk økonomi enn den

¹⁶ Ibid:55

¹⁷Ibid: 51-54.

¹⁸ Hans Try, *To kulturer-en stat 1851-1884*, (Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS, 1979), 306-307.

skandinaviske myntunion. Begrunnelsen handler om andelen av svensk og dansk mynt som allerede sirkulerte i Norge før myntunionen. Derfor kan en si at økonomiene allerede fra før uansett var tett knyttet sammen. Årsakene til og diskusjonen rundt hvor vidt en skulle bli med i myntunionen fra og med 1873 kommer ikke frem gjennom denne boken.¹⁹

I dette møte ville landene finne et fast forhold seg imellom når det gjaldt valutaverdier for så å knytte dette mot ny valuta, nemlig kronesystemet. Det gikk ut på at hvert land myntet nasjonale kroner, men at disse kunne benyttes i alle tre land. I tillegg skulle kronen knyttes til en fast verdi opp mot andre valutaer for å forenkle utenlandsk handel. Det ble også sett på som mest naturlig å gjennomføre overgangen til gull med tanke på synkende sølvverdi. På dette tidspunktet var gull:sølv ratioen på 1: 15,68 ifølge desimalsystemet. En krone skulle tilsvare ¼ av norsk speciedaler. Professor Broch var en ledende skikkelse innen norsk finanspolitikk på den tiden. Han var blant annet med på myntkonvensjonen i Paris i 1867 som norsk representant. Han talte veldig for overgang til gull, men ønsket ikke å bli en del av kronesystemet fordi han heller ville knytte norsk valuta mot internasjonale størrelser. Derfor ble det norske finansdepartementet litt mer tilbakeholdne i forhold til det Sverige og Danmark var under dette møtet. Et poeng Broch fremlegger er at det ville være problematisk med skillemynt som skulle kunne veksles inn i de nye kronevalutaene siden det da skulle kunne veksles inn gammel mynt til ny på tvers av de tre landegrensene.²⁰

Øksendal

Øksendal er den historikeren som tar for seg dette temaet mest grundig. Han nevner et tidlig Svensk- Norsk initiativ fra 1865 om myntunion, men at begge parter på daværende tidspunkt så det som mest gunstig å vente på et utvidet alternativ. Fra denne perioden blir det advart mot mindre endringer i pengesystemet og at en større forandring ville føre til færre misforståelser. Dette er hentet fra odelstingsproposisjonene fra 1869. Øksendal selv trekker også frem synet til Broch om at ommynting var en kostbar affære og derfor var det nødvendig å vite at den nye ordningen hadde potensiale til å være permanent. Derfor var Broch så for å vente på en størst mulig universell myntordning.²¹

¹⁹ Fritz Hodne og Ola Honningdal Grytten, *Norsk økonomi i det 19. århundre*, (Bergen: Fagbokforlaget, 2000), 218-222.

²⁰

²¹ Lars Fredrik Øksendal, The Norwegian debate on the gold standard and monetary integration in the 1870s, *Scandinavian Economic History Review*, 54:2 (2006), 187-213, DOI: 10.1080/03585520600768505, 193.

hentet 13.05.2020 fra

https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03585520600768505?casa_token=VUI4iyXu71UAAA:AA:QdyXIsEmwR_N8fiOMPFWESIOBRXimhr-kZs9EpEljLVWbUNPskq4iuioKrlUoyoKNOgpcQ8fZYdwzg

Videre skriver Øksendal om Brochs argumentasjon for at Norge måtte koordinere sin overgang til gull og nytt myntsystem med sine nærmeste handelspartnere siden så stor andel av mynten i Norge var svensk og dansk. Ved koordinasjon ville det være lettere å ordne for at myntene fortsatt kunne være legitime betalingsmidler i en overgangsfase. Broch ønsket å være i forkant av en eventuell tysk overgang til gull som ville føre til et kraftig fall i sølvprisen. En koordinert skandinavisk overgang til gull etter fransk modell så lenge Frankrike og den latinske union i helhet fjernet bimetallisme, altså kuttet ut sølv som en del av valutaen ble sett på som mest gunstig. ²²

Øksendal skriver også om at Finansdepartementet var med på å sponse Norges overgang til gull som et forsøk på å få med Norge inn i deres myntsystem. I motsetning til Broch mente stortinget at å gå for gullstandard etter fransk modell var for stor risiko før resten av de viktigste handelspartnerne gjorde det. Dette ble altså en diskusjon rundt risiko og gevinst der lav risiko vant over høy gevinst ved å få god sølvpris. ²³ Øksendal skriver om at det Grytten og Hodne kalte bimetallisk standard i perioden fra 1869 til 1873, ikke kan kalles nettopp det fordi gull ikke var i sirkulasjon i økonomien, men kun fungerte som verdiplassing i Norges bank. Derfor mener Øksendal at det heller skal kalles en diversifisering av verdiplassing. Dette handler ikke om myntstandarden siden det ikke ble trykt gullmynter eller at folk kunne få utbetalt gull ved innbytte av sedler. ²⁴

Videre så skriver han om det som blir hovedfokuset i denne oppgaven, nemlig Stortingsforhandlingene i 1873 og hvilke vurderinger som ble gjort på daværende tidspunkt både rundt gull og den skandinaviske myntunion. Ved sommeren 1872 blir pund vurdert som for sterk til å koble seg opp mot. Den tyske mark var nå, spesielt etter krigen med Frankrike, sett på som et bedre alternativ enn franc, men tysk mark var fortsatt veldig nytt og lite utforsket. I tillegg så var danskene imot tysk løsning etter krigen dem imellom i 1864. Derfor mente danskene i tillegg til svenskene at det var best med en skandinavisk løsning foreløpig. I Norge derimot ville en som sagt se an mulighetene for et større samarbeid på daværende tidspunkt. ²⁵

Han skrev videre om at internt i bankkomiteen så var det kun en stemme som var imot overgang til gull, nemlig Bergsaker. Et av argumentene til Bergsaker som kom frem var at dersom sølvprisene sank så ville varene fra land som beholdt sølvstandarden bli billigere og derfor ville økonomien til disse landene vokse på grunn av økt eksport. Dette er et argument som er holdbart. I tillegg blir det nevnt med tanke på de som hadde tatt

²²Ibid: 194.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid: 195.

²⁵ Ibid:196

opp gjeld og måtte betale tilbake med dyrere valuta enn de hadde lånt for. Dette fordi sølv ville bli solgt for lavere pris enn det den norske sølvstandarden tilsa. Det ble skrevet at Bergsaker var redd for at folk kom til å innløse sedler i gull for å sende det til utlandet, han var derfor redd for at gullet var for verdifullt til å fungere som valuta. Dette er nok et lite holdbart argument siden valutaen skulle direkte knyttes opp mot gullverdien, derfor ville det ikke være noe å tjene på å sende gull ut av landet. Markedsprisen ville sørge for stabilitet så det ikke lønte seg å selge gull ut av landet.²⁶

Eksport argumentet kan svares med at Norge er et lite land som var avhengig av import fra land som gikk over til gull. Derfor ville for eksempel korn blitt dyrere desto lenger Norge ventet med å bytte til gull. Av store mulige handelspartnere var det kun Kina som ville beholde sølv inntil videre. Derfor faller mye av tyngden i dette argumentet bort, men i seg selv stemmer det at land som beholdt sølv i hvert fall på kort sikt ville kunne få økt eksport.

I argumentene for skandinavisk myntunion ble professor Aschehoug nevnt som mente at Skandinavia er en naturlig økonomisk enhet og at tettere økonomisk samarbeid derfor var ønskelig. Handel, kommunikasjon og fremtidig industriell utvikling trekkes frem som årsaker til at felles myntsystem var ønskelig. Dette er høyst holdbart med tanke på at det derfor ville være enklere for de skandinaviske landene å slå sammen midler for felles industrielle prosjekter. Motargumentene handlet ikke om å være imot tettere samarbeid med andre land, men heller ønske om større enhet som nevnt tidligere. Derfor kan debatten sies å handle mer om hvor sannsynlig de ulike debattantene så på en universell løsning i nærmeste fremtid. Som nevnt tidligere er Ole Jacob Brochs stemme viktig i kampen mot Skandinavisk myntunion, ikke fordi det var en dårlig ide, men heller at han håpet på en større myntunion. Øksendal beskriver Broch som dratt mellom det realistiske siden han ønsker gullstandard og det idealistiske ved en universell myntstandard.²⁷

Det skrives videre om at gullspørsmålet var i sterk favør av gull, men når det kom til myntunionen var spørsmålet mye jevnere. Avstemningen endte 58 mot 51 i favør av å ikke gå inn i unionen. Til tross for nevnte bankkomiteens anbefalinger. En sterk stemme mot myntunionen var Johan Sverdrup som mente at union var et farlig steg mot skandinaviaisme. Dette er tydelig et mer politisk argument siden det ikke inneholder noe om hvorvidt økonomien går bedre eller dårligere. En stemme som blir referert til uten navn hevder myntunionsforslaget var å eksperimentere med valutaen for å promotere

²⁶ Ibid

²⁷ Ibid:204.

Skandinaviaisme. En skepsis mot svensk hold skinner tydelig igjennom denne typen argumentasjon som trygt kan sies å være mer nasjonalistisk enn økonomisk.²⁸

Den pågående konflikten mellom stortinget og regjeringen om maktforholdet dem imellom trekkes frem som bakom liggende årsak til argumentene mot den skandinaviske myntunion. Denne konflikten handlet om at regjeringen skulle dannes på et flertall i stortinget. Det i seg selv er et selvstendighetsspørsmål for Norge i unionen med Sverige. Det ble trukket frem at noen hevdet det var ukonstitusjonelt med myntunion siden det står lovfestet at Norge skulle ha eget myntvesen. I analysen av innstillingen lenger ned i oppgaven skal stemmer som hevdet at det ikke var grunnlovsstridene bli trukket frem. Også den harde kampen for å oppnå sølvstandard frem til 1842 ble trukket frem av Øksendal. Minnene om tunge sølvskatter for å oppnå sølvstandard kan ha vært med på å dempe ønske om nye valutaforandringer. I tillegg var spesielt bondestanden redd for a desimalsystemet ville gjøre det vanskelig for folk å forstå det nye pengesystemet. Overgangen ville bli for stor for menneskene på bygdene. Et sitat fra Mr. Levy, direktør for den danske nasjonalbanken ble trukket frem for å understreke nettopp dette poenget: «En endring i pengesystemet er den største forandringen et land kan gjennomgå utenom forandring a språk eller religion». Hvor mye som ligger i sitatet kan diskuteres, men Mr. Levy var nok en dyktig økonom i samtiden.²⁹

[Regjeringens jublieumsutgave 1814-2014](#)

På regjeringens egne sider er det utgitt en jublieumsutgave i 2014 om finansdepartementets da 200 år lange historie. Finansdepartementet hadde tross alt vært delt svensk-norsk i denne perioden og gir dermed et unikt perspektiv på denne saken. Boken er en artikkelsamling der en artikkel tar for seg den skandinaviske myntunionen. Perspektivet er skrevet av en svensk forfatter med navnet Lars Jonung. Han tar for seg myntunionen som helhet og ikke fra norsk perspektiv. Lars Jonung skriver om ønsket om å knytte kronen opp mot en større verdi hvor da franske, tyske og britiske myntsystemer er alternativene. Den franske blir avvist av samme årsaker som tidligere nevnt. Her trekkes det frem en god grunn til at Storbritannia ikke ble sett på som noen gunstig verdi å feste kronen til. Pund var for sterk og skillingen var ikke inndelt i desimalsystemet som også skulle innføres for å sørge for enklere internasjonale standarder. Om den norske motstanden nevnes det kun at de var usikre i 1873 og ble med i 1875. Den interne diskusjonen i Norge er av mindre viktighet i denne artikkelen.³⁰

²⁸ Ibid:203.

²⁹ Ibid:205.

³⁰Torstveit et.al., *Finansdepartementet 200 år –norsk økonomi fra bankerott til overskudd*, (Oslo:

Finansdepartementet,2014) 97-99. hentet fra

https://www.regjeringen.no/contentassets/881118ef5f9b4074844e847c7f045250/finansdep_bok200_nettpdf

Øyvind Eitrheim, *A monetary history of Norway*

Øyvind Eitrheim skriver i *A Monetary History of Norway, 1816–2016* om årsakene til at Norge ikke ville bli med i den skandinavisk myntunion. Her kommer det frem et argument for at ommynting i to omganger ville være for kostbart. Det er en videreføring av argumentet til Broch om at en skulle vente på en universell myntunion i stedet for å gå inn i den skandinaviske. Eitrheim nevner også Sverdrup sin motstand som hovedsakelig var motivert av motstand mot svenskekongens innflytelse over norsk politikk og et ønske om mer selvstendig styring fra det norske stortinget. Dette gjorde tettere tilknytning til Sverige lite ønskelig, skandinaviaisme hadde generelt stor motstand i Norge. Eitrheim skriver at Sverdrup kun omtalte saken, men at poengene bar preg av innflytelse fra hans politiske ståsted. Eitrheim skriver også om at overgangen til gull var med lav risiko fordi store deler av norske verdier var hos utenlandske aktører i Danmark og Hamburg. Kun en ¼ av norske utenlandske verdier var i norsk sølv. Det gjorde overgangen til gull relativt knirkefri for Norge til tross for at sølvprisen lå litt under Norges Banks fastprisverdi på sølv. Den faktiske sølvprisen lå 0,9 prosent under fastprisverdien i 1873. ³¹

Samlet sett gir disse ulike kildene et bredt spekter av informasjon om årsakene til at Norge utsatte medlemskapet i den skandinaviske myntunion og gjennomførte overgangen til gull. Gjennom argumentasjonen er det tydelig at overgangen til gull hastet mer enn å finne riktig type union. Politiske argumenter og mer reint økonomiske argumenter flyter litt om hverandre når det kommer til skandinavisk myntunion. Det grunnlovsstridene argumentet er også interessant, dette skal undersøkes nøyere i analysen av selve stortingsmeldingen fra 1873.

³¹ Øyvind Eitrheim og Jan Tore Klovland, *A monetary history of Norway 1816-2016*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2016), 180-184

Analyse

Odelstingsproposisjonen 1873

Proposisjonen starter med en melding fra den svensk-norske minister eller diplomat som hadde hatt et møte med den danske finansminister den 4. desember 1871. Den danske finansministeren var av den oppfatning av at mindre stater snart ville finne det tvingende nødvendig å gjennomføre overgang til gullmyntfot. Den tyske overgangen til gullmyntfot presset frem dette ytterligere. Derfor hadde finansministeren i Danmark utarbeidet et forslag med forandret myntsystem i Danmark basert på gull, dette skulle frem i neste riksdagssesjon som tilsvarer Norges storting. Den danske finansministeren meddelte dette til den forende rigers minister i håp om at tilsvarende forslag kunne bli lagt frem for det norske storting og den svenske riksdag. Den danske finansministeren ytret at det var viktig for disse tre små nasjonene å ha et så likt mulig pengesystem for enklest mulig handel. Den danske finansministeren ytret også at dette var noe Danmark ikke kunne gjøre alene, men i samarbeid med sine naboland og at målet ikke var et særskilt system, men at det skulle etterligne britisk, tysk eller fransk myntsystem. De forenede rikers minister så positivt på denne samtalen hvor Danmark ytret ønske om samarbeid. Ifølge den danske finansministeren var det for tidlig å anse hvilket system som var å foretrekke på daværende tidspunkt i 1871. Likevel så ytret han at dansk handel var betydelig større med England og Tyskland enn landene som tok del i den latinske myntunion. ³²

Allerede her kan en se at det tidligere argumentet om at Danmark ikke ønsket å knyttes opp mot tysk mark på grunn av den dansk-tyske krig i 1864 må settes under tvil. Likevel er det en forskjell på hvordan en dansk finansminister som ser på saken med økonomisk blick og hvordan det danske folk ser på denne saken. På grunn av det tette samarbeidet økonomisk mellom de skandinaviske land vil danskenes syn ha innvirkning på det norske stortings handlingsrom. Etter dette blir det referert til Professor Brochs deltagelse på myntkonvensjonen i Paris i 1867 hvor overgang til gullmynt blir anbefalt av Broch til både den norske finansminister, men også den svenske finansminister. Dette viser at på øverste embetshold var det ganske enstemmig på at de skandinaviske landene tidligst mulig burde gjennomføre overgang til gull. ³³

Her nevnes det at Brochs anbefaling var direkte årsak til beslutningen om at Norges Bank kunne ha deler av sin verdibeholdning i gull. I innstillingen ble det frarådet å tilslutte seg den franske myntunion av den årsak av at Norges nærmeste handelspartnere ikke var en del av denne unionen. Dette skulle være en forberedelse på senere å gjennomføre overgangen til gull på et tidspunkt der det passet overens med nabolandene og andre viktige handelspartnere. Det refereres til hvordan den tyske gullmyntovergangen ble

³² Finansdepartementet, «Om overgang til gullmyntfot,» i Otp. Prp. No.1. 1873, 1.

³³ Ibid:2.

gjennomført der nye sølvmynter eller andre gullmynter enn tysk mark var forbudt, men gamle tyske sølvmynter av forskjellig slag skulle kunne sirkulere i en viss tid fremover, overgangen ble gjennomført til en sølv: gull ratio på 1:15,5. Derfor ville det være en overgangsfase med bimetallisk valuta selv om det ikke kan kalles en bimetallisk myntstandard.³⁴

Det drøftes i Stortingsmeldingen at tysk overgang til gull gjorde en norsk overgang mer tvingende. Det gjaldt også overgang til desimalsystemet som var sett på som naturlig del av overgang til ny myntfot. Det tidligere nevnte ønsket om en internasjonal myntstandard så ikke ut til å nærme seg siden den tyske myntstandarden ikke var knyttet opp mot de andre gullmyntstandardene ved noe fast forhold. Det vises en tabell der gullinnholdet varierer mellom de forskjellige myntene fra ulike nasjonene. Dette gjorde derfor at de ulike myntstandardene ikke var compatible med hverandre, og handel ble derfor ikke spesielt mye enklere. Årsaken til at tyske gullmynten ikke nærmet seg eksisterende gullsystemer var at gullmyntfoten i Tyskland måtte tilpasse seg de eldre eksisterende sølvmyntfottene i Tyskland. Gullmyntfoten var derfor en del av samlingsprosessen i Tyskland like mye som det var et forsøk på å nærme seg større markeder.³⁵

Dette hadde konsekvenser for norsk beslutningstaging siden det gjorde utsiktene for den internasjonale myntstandarden ikke spesielt mer sannsynlig. Gull derimot var som nevnt uansett viktig å gjennomføre før sølvprisen falt for langt og en mistet kompatibilitet med sine nærmeste handelspartnere. De ulike variasjonene for hvor mye gull som skulle være i en 10er og 20 mynt var også en debatt som det norske stortinget måtte ta for finne ut hva som var lettest for folk å vende seg til, men også hvilket land en ville knytte seg tettest mot. Med tanke på hvilke land som stod igjen med sølvstandard var det bare de skandinaviske landene, Holland og Finland som stod igjen i Europa. USA var også på gullstandard. Det skrives at sølvet vil tape seg som brukbart betalingsmiddel i Europa, det ville være skadelig å beholde sølvstandard for en åpen økonomi som Norge hadde i samtiden. Sølv blir sett på som å havne i samme klasse som andre handelsvarer og dermed bli utsatt for høyere grad av svingninger i pris enn det gull ville ha siden det var benyttet som valuta.³⁶

Det blir trukket frem det tidligere økonomiske argumentet om at importerte varer blir dyrere for forbrukerne og de produserte varene må bli solgt billigere. Antageligvis ikke bare fordi den norske valuta ville svekke seg, men at selve myntfoten var lite attraktiv. Det ville gjøre det tungvint for utenlandske aktører å handle med Norge som dermed ville

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

gjøre at utenlandske aktører ville ønske gunstige avtaler. At Norge er og var et lite land gjorde at dette ville være spesielt belastende siden Norge ikke hadde makt til å sette betingelsene. Ut ifra disse forutsetninger er det at finansdepartementet legger grunnlaget for å ønske både endringer av metall i myntfoten, men også samarbeid med Sverige og Danmark siden de var i samme situasjon som Norge. Samarbeidet betydde altså samme finhet i metall og samme vekt i mynt. Finansdepartementet hadde samme syn som den danske finansminister med at tilslutning mot en større myntenhet ville vært ideelt.³⁷ Det kommer frem et argument mot det franske som går ut på at deres myntsystem hadde trykket opp uinnløselige sedler. Dette var imot prinsippene for den type gullstandard en ønsket å oppnå. Uinnløselige sedler ville falle i verdi og skape ubalanse i økonomien.³⁸

Vurderingene rundt de to resterende systemer tysk og britisk blir vurdert til at britisk system var fordel for Norge med tanke på handelen Norsk skipsfart hadde med britene. I tillegg hadde alle tre landene størst handel med britene. Det skrives at det britiske systemet led av interne svakheter. Blant disse var at staten ikke tok inn slitt mynt. Derfor hope det seg opp slitt mynt i sirkulasjon som førte til at samlet gullverdi i myntene var lavere enn det som var antatt. Det står også at britisk mynt var i gullratio 11/12 deler av myntvekten, mens det franske, tyske og nordamerikanske var i 9/10 deler av myntvekten. Dette var også noe som var problematisk med britisk myntsystem siden de ikke fulgte desimalsystemet. Desimalsystemet var som nevnt en annen forutsetning for overgang til nytt myntsystem. Det var det fremoverrettede og moderne tallsystem. Det ble skrevet at den tyske mark hadde en fordel i at den var mindre verdt enn de andre myntsystemene. Dette ville gjøre det enklere å tilpasse seg ved en fremtidig utjevning av verdiene for å enklere kunne handle med hverandre.³⁹

Likevel ville tilpasning mot det tyske systemet ikke gjøre det noe lettere med handel mot de andre nasjonene som Storbritannia som man hadde mye handel med. Den svenske finansministeren hadde også har betenkeligheter med å skulle knytte seg mot det tyske systemet siden det ikke nødvendigvis ville bedre handelen bortsett fra med Tyskland. Den svenske finansministeren vurderte den nye tyske gullmark som ubekvem i forhold til de nordiske mynter. For å kunne oppnå 9 tyske mark = 2 norske spesidaler, 4 danske riksdaler eller 8 svenske riksdaler måtte en betale 1:15,7 i gull: sølv ratio. Det vil si at en måtte solgt sitt sølv billig. Utifra tabellene som blir skrevet ned på sidene fra den svenske finansministers antagelser virker det som konverteringsmuligheter til de ulike myntsystemene som en viktig faktor for å finne ut av hvilket system en vil tilpasse seg etter. En konverteringsratio på 15,57 til 15,59 ville utifra hans beregninger også føre til

³⁷ Ibid:4.

³⁸ Ibid: 4-5.

³⁹ Ibid:5.

store tap i verdi fra gammel til ny mynt. Det beregnes til et tap på 5 til 6 prosent. Dette er nettopp poenget som tidligere er blitt nevnt ved Bergsaker om forholdet kreditor og debitor. Den svenske finansministeren anser dette forholdet internt i de nordiske land som viktigere enn konverteringsmulighet til utenlandske valutaer. Som nevnt ville muligheten for fine konverteringstall med Tyskland føre til enda større gap mellom verdien av ny mynt i forhold til gammel mynt. Den svenske finansministeren foreslo enten en konverteringskurs for Danmark og Norge under 15,5 som var sett på som den reelle konverteringskurs, mens svenskene konverterte på 15,57. Dette skulle være med på å jevne ut forskjellene i myntene for å kunne få et forholdstall på 10 svenske=5 danske = 2,5 norske gamle mynter. ⁴⁰

Sannsynligheten for at et universelt system basert på tysk mark ble ansett til å være liten. Likevel ville det ikke være et fullstendig feilsteg å knytte seg opp mot tysk mark siden handel med Tyskland stod for i underkant av ¼ av all norsk handel i perioden 1866-1870. For svenskene stod handel med Tyskland for mellom 1/5 og en 1/6 av deres totale handel. Den svenske finansministerens siste drøftinger som blir nevnt er tilbake på hvordan en skal tilpasse et forholdstall på 1:2:4. Essensen er at Svenskene er villig til å devaluere sin gamle valuta for å tilpasse seg nettopp dette systemet, samtidig som danskene og nordmennene ville kunne revaluere. Svenskene hadde allerede innført desimalsystemet, så deres overgang til nytt myntsystem ville derfor bli litt enklere enn det ville bli for Danmark og Norge.⁴¹

I proposisjonen er det også et utkast til lovforslag på 19 punkter som skal utforme basisen for gullstandard i Norge. Dette er i all hovedsak tekniske detaljer rundt utmyntingen av gullmyntene. Av paragrafene som er verdt å merke seg er paragraf 10 som omhandler slitasje av mynt og når de ikke lenger regnes som gyldig betalingsmiddel. 40 milligram under normal vekt skulle være grensen ifølge disse 19 paragrafene. Paragraf 11 er også av interesse siden den handler om at de mynter som har blitt slitt over 40 milligram skal kunne sendes inn til statskassen for omsmelting i bytte mot ny gullmynt. Det punkt om myntslitasje var som tidligere nevnt en av årsakene til at en ikke ønsket å knytte seg opp mot britisk myntsystem. Paragraf 16 om at Norges bank kan ha halvparten av sine verdier i utlandet er også av interesse. Dette punktet har betydning for risikospredning ved at ikke alle verdiene ligger i norsk system. Dette hadde også stor betydning for overgangen fra sølv til gull siden store deler av norsk sølvbeholdning lå i utlandet og dermed at den norske staten ikke trengte å betale for hele overgangen fra sølv til gull siden myntene i utlandet ville være verdiløse hvis de landene også sørget for å endre myntverdiene fra sølv til gull. Paragraf 18 om at ingen

⁴⁰ Ibid:7.

⁴¹ Ibid:8-9.

skal kunne trenge å ta imot betaling på mer enn 5 spesidaler i sølv i fremtiden er også interessant. Det viser hvordan overgangen fra sølv til gull vil foregå. Staten måtte fortsatt kunne ta inn mengder av sølv fra befolkningen i bytte mot gull for å bytte systemet så sømløst som mulig.⁴²

Kommisjonen (bestående av representanter fra de skandinaviske landene) som skulle vurdere hvordan en skulle gjennomføre gullmyntfot hadde også betraktninger på det tyske system som virket som det mest sannsynlige utenlandske myntsystem å knytte de skandinaviske landene mot. Her blir det trukket frem at regnestykket fra gammel mynt til verdien av tysk mark ville for mange i disse land være for komplisert til å kunne drive effektiv handel. Kommisjonen ønsket et så langt som mulig enkelt regnestykket for at folk ikke skulle kunne bli svindlet. Denne ulempen ville kunne bli sett på som for stor med tanke på usikkerheten knyttet til om det i senere anledning ville bli dannet et universalt myntsystem. En annen betraktning som ble trukket frem etter komplisert overgang og usikkerhet til fremtiden er at Tysk mark er et nytt system. Alle de ulike eldre sølvmyntene i Tyskland ville kunne blande seg inn i norsk økonomi siden de skulle kunne være gyldige i en overgangsperiode. De var utenom desimalsystemet også. Spesielt myntenheten thaler blir trukket frem siden den var i stort omfang og en av mange utenom desimalsystemet. Dette argumentet gjelder kun hvis det ble inngått en formell union hvor myntene skulle kunne brukes fritt til betaling.⁴³

Det vurderes også som et lite problem dersom tysk myntsystem ble universalt, men sannsynligheten for dette regnes ikke som noe større enn andre myntsystemer i de andre store økonomiene. Ved overgangen til et universelt system blir det antatt at alle måtte tilpasse seg et helt nytt system. Det ville gjøre at alle måtte gjennomgå de vanskeligheter som er tilknyttet overgang til et nytt system og betale prisen for ommynting. Derfor tok kommisjonen utgangspunkt i tre skandinaviske landene for lettest å kunne få noen av gevinstene ved felles myntsystem. Videre drøftes det rundt vanskeligheten med å beregne nøyaktig verdiforhold mellom sølv og gull i samtiden, det nevnes at denne kunne variere fra sted til sted, dette gjorde det vanskeligere å skulle gjennomføre en knirkefri overgang, spesielt en samkjørt overgang mellom de tre land. Det diskuteres også i kommisjonen som fra den svenske finansministeren hva som er beste transaksjonsratio ut ifra antatt sølvpris med det formål å få til en overenstemmelse i forholdstallet 1:2:4. Årsaken til at sølv skal brukes på mynter under 10 kroner var også nevnt. Det var fordi myntene vil bli for små til kunne representere myntens verdi. Derfor måtte sølv brukes for å kunne ha mynter i riktige proporsjoner. Det skrives også om ønske at myntene skal være preget så like som mulig i de tre land for å gjøre det enklere

⁴² Ibid:55-56.

⁴³ Ibid:77-78

å kunne bruke de om hverandre. Skillemyntene i sølv måtte også reguleres i et maksimalt antall pregede mynt pr. land så ingen kunne ta seg friheter ved å prege flere mynter enn de andre. Det skrives også at ingen skal være pliktig å ta imot mer enn 20 kroner i skillemynt. Det står videre at det er ønskelig at alle tre land har innført gullmynt senest innen slutten av 1873 og at gjennomføringen av utfasingen av gammel mynt må skje på nasjonale bestemmelser. Unionen må ha en varighet på minimum 10 år og avskjed med unionen må skje med 1 års oppsigelsestid. Innløsning av slitt mynt må ha en innløsningsperiode på ytterligere to år ved oppsigelse.⁴⁴

Dette er hovedsakelig hva kommisjonen utarbeidet. Siden skulle det norske finansdepartementet skrive ned hvordan disse unionsbetingelsene kunne tilpasses norske forhold før det ville bli satt frem for det norske stortinget. Denne oppgaven skal videre se på hvordan stortinget så både på spørsmålet om gullmynt og om skandinavisk union som av opplysningene ovenfor ble vurdert til det mest gunstige utfallet av overnasjonalt myntsamarbeid. Ut ifra kommisjonens opplysninger virker det som økonomiske forhold har vært i førersetet mer enn at dansker for eksempel ikke ønsket samarbeid med Tyskland grundet krigen dem imellom 8 år før. Argumentet med at det tyske systemet var i overgangsfase og inneholdt mange eldre myntsystemer i utfasing så er det av naturlige årsaker ikke så ønskelig med direkte tilknytning til det tyske systemet.

Innstilling

I innstillingen står det at fra Norsk side så var Tysk løsning ønskelig, men at det fra de to andre riker ikke var ønskelig. Om å gjennomføre overgangen står det her at det er ønskelig med en overgang som kan gjennomføres så varsomt som mulig siden det er en forandring som påvirker alle samfunnslag. Likevel må det være store nok forandringer til at det ikke havner mellom to systemer. En halvveis gjennomføring vil bare føre til økt forvirring og usikkerhet. Derfor må overgangen gjennomføres så fullt ut som mulig ut ifra forutsetningene som er til stedet. Videre skrives det om Brochs innvendinger mot konvensjonen. Første punkt er at Broch hevder den nye regningsenheten er forhastet med tanke på ideen om innførelse før nye mynt. Andre punkt Broch er uenig med konvensjonen i er at skillemynt skal kunne brukes fritt i alle tre land. Dette mener Broch er farlig. Tredje punkt som Broch er uenig i konvensjonen med er at de to laveste sølvmyntene skal nedsettes i verdi. Andre punktet her kan sies å ville kontrolleres gjennom den maksimale grensen for hvor mye skillemynt hvert land kan prege. Likevel vil dette være vanskeligere å kontrollere ved fri flyt av skillemynt over landegrensene.⁴⁵

⁴⁴ Ibid: 78-86.

⁴⁵ Bankkomiteen, «Innstilling fra den fortsettende bankkomite angående den kongelige proposisjon om samtykke til den mellom de forenede riker og Danmark under 18. desember 1872 avsluttede konvensjon av et for de tre rikers felles på gull bygget myntsystem,» i St.meld. 6. vol 22 Indst. S. 2. (1873), 588-589.

Imot dette argumentet kan det trekkes frem hvor mye svensk og dansk mynt som allerede sirkulerte i norsk økonomi. Derfor er et bedre at disse kan benyttes som legalt betalingsmiddel istedenfor å sirkulere utenfor legal og dermed skattbar virksomhet.

En stor del av debatten gikk som tidligere nevnt ut på hvor vidt myntunionen ville være grunnlovsstridig. Det står i Grunnloven i paragraf 110 at «Norge beholder sin egen bank, og sitt eget penge- og myntvesen, hvilke innretninger ved lov bestemmes.» Det var også i den hensikt at regjeringen ikke skulle blande seg inn i hvordan pengevesenet ble styrt. Det ble derfor ansett som en innenriks sak og utenfor regjeringens jurisdiksjon. Dette var for å sikre Norge mot svensk innflytelse på norsk pengepolitikk, og at Norges Bank skulle være uavhengig. Videre står det at kongelig resolusjon ikke skulle ha noen innflytelse på pengevesenet. Det drøftes at gull istedenfor sølv ikke er grunnlovsstridig og at annen mynt er gangbar i Norge ikke skal gjøre noen forskjell på dette så lenge norsk mynt preges på egen regning og er under norsk kontroll. Det som drøftes til å mulig være grunnlovsstridig er at denne unionen skal ha en varighet på minst 10 år.⁴⁶

Dette ville påvirke hvordan Norges Bank kunne styre norsk pengepolitikk over en lengre periode og dermed være grunnlovsstridig. Det vil være begrensende på den lovgivende makten kommende storting skal ha. Det som taler imot dette argumentet er at traktater har vært inngått tidligere over lenger perioder, blant annet en handelstrakt med Frankrike som avsluttet i 1865. Portolovene fra 1848 trekkes også frem som eksempel på lover Stortinget har gjennomført som påvirker fremtidige Stortings mulighet til å ta beslutninger. Disse omhandlet post mellom Norge og utland. Det trekkes frem flere eksempler på lover som er hensiktsmessige for å gjelde fremover i tid.

Siden dette er unngåelig for å kunne tenke langsiktig blir det derfor drøftet som ikke grunnlovsstridig å gjennomføre overgangen fra sølv til gull. Dette ble som tidligere nevnt godtatt gjennom Stortinget. Spørsmålet rundt unionen var av litt vanskeligere karakter.⁴⁷

Stortingsdebatten

I Stortingsdebatten kommer det inn et par kritiske røster spesielt mot myntunionen. Første som det blir skrevet om er Dr. Haugland. Han var enig i nødvendigheten av en overgang til gullmynt. Han erkjente også at det fantes flere fordeler med et utvidet myntfelleskap. Han var også enig i fordelene ved desimalsystemet. Grunnen til at Haugland ikke ville knytte seg til konvensjonen baserer seg på at det siden 1865 hadde vært jobbet for å tilknytte seg et større system. Haugland refererte til Stortingsmelding fra 1869 hvor standpunktet var at en ønsket å tilknytte seg en størst mulig myntenhet. Haugland sitt standpunkt baserer seg på at han ser handelsfordelene ved den

⁴⁶ Ibid: 596.

⁴⁷ Ibid:597-598.

skandinaviske myntunionen, men at det ikke er verdt kostnadene hvis ikke utsiktene for tilknytning til en mer universell mynt er til stedet. Overgangen til gull vil også ifølge Haugland bli kunne gjennomført raskere uten konvensjonens reglement. Haugland mente at den skandinaviske myntunionen var en forhastet løsning i etterkant av at et universelt myntsystem så uopnåelig ut. Haugland mente også at overgangen til nytt system ville være vanskelig for folk flest siden omregningen fra gammelt myntsystem til nytt ville kunne føre til at folk misforsto prisene. Det var spesielt bygdene og landbruket hvor det var mye salg mann mot mann som var av bekymring fra Haugland med tanke på omgjøringen til et nytt system, og da spesielt den skandinaviske myntunionen som betød en større forandring.⁴⁸

Motzfeldt var neste taler i saken. Han mente at overgangstiden var et problem og ville skape usikkerhet. Han så fordelene ved nærmere overenstemmelse med våre naboer. Motzfeldt så vanskelighetene med å skulle knytte seg til en av de større eksisterende myntsystemene. Motzfeldt drøftet rundt de internasjonale spørsmål. Blant annet at britene ikke var villig til å devaluere sin mynt for å nærme seg verdien til den latinske myntunionen ledet av Frankrike. Siden Motzfeldt ikke så hvordan det i nærmeste fremtid vil kunne dannes noen universell myntunion så ser han til den skandinaviske myntunionen som beste alternativet ifra forutsetningene. Motzfeldt mente at forbindelsen mellom disse tre naboland ville bli sterkere og sterkere og at myntunionen derfor ville få større og større betydning.⁴⁹

Neste mann ut var den tidligere nevnte Bergsaker. Han startet sin appell med å hevde at denne saken kom så overraskende på at det virket som en overrumpling. Han mente at folket ikke hadde fått nok informasjon om saken til at det kunne la seg gjennomføres. Det tidligere nevnte argumentet om forholdet mellom kreditor og debitor kommer så frem. Bergsaker mente at dette også ville være brudd på kontraktene underskrevet mann mot mann i Norge. Dette gir Bergsakers argument en juridisk posisjon. Bergsaker refererte til den danske departementssjef som skal ha hevdet at gull hadde større prisforandringer enn sølv siden sølv var under hyppigere handel mens gull ble transportert i større last. Her har det blitt argumentert at dette ville forandre seg siden flere og flere land gikk vekk fra sølv som myntstandard og derfor ville sølv svinge mer i pris. Bergsaker hevder derimot at dette var det ingen som kunne vite. Dette argumentet kan sies å være tynt med tanke på at etterspørselen etter sølv ville dale for hvert land som gikk bort fra sølv som myntstandard. Teoretisk skulle dermed sølvprisen synke. Bergsaker kom også med argumentet at sølv egner seg bedre til mynt enn gull siden hvis en har gull som myntmetall er man nødt til å ha sølv til mindre mynt uansett som

⁴⁸ Stortingsforhandlinger, *Stortingstidende*, 1873, 557-559.

⁴⁹ Ibid:560-563.

skillemynt. Siste hovedargumentet til Bergsaker var en rapport fra Sverige om at folk ennå ikke var vant til å bruke øre istedenfor skilling. Forholdet 3 skilling til 10 øre var vanskelig for folk flest å håndtere. Bergsaker avslutter med å si at en så stor forandring kan bli en klippe en ikke kan bestige. ⁵⁰

Sverdrup hevdet at en så viktig sak som denne skulle vært mye nøyere utarbeidet i Odelstinget og Lagtinget siden den ligger så tett på lovverket i Grunnloven. Denne saken har i Stortinget blitt til en for eller imot sak. Dette argumentet går på selvstendighetsspørsmålet siden det handler om hvor vidt Stortinget har hatt tiden til å vurdere saken i den grad Sverdrup ønsket. Sverdrup mente at uansett så ville Stortingets beslutning ha for stor makt over odelstingets og lagtingets vurderinger senere i en så stor og avgjørende sak. Sverdrup hevdet at lovverket burde være på plass før konvensjonen fattet sine vedtak. I motsatt tilfellet som var gjeldene hadde Stortinget mindre mulighet til å bestemme rammevilkår for en så omfattende sak. ⁵¹

Professor Aschehoug talte om Statens todeling i Konge og Storting som sammen utgjør statsmaktene. Videre talte Aschehoug om Statens rettigheter til å inngå avtaler på lik linje med private aktører. Det er tydelig at Aschehoug heller for en myntunion ut ifra åpningen sin. Aschehoug mente også at en noen ganger måtte muligheten og handle. Aschehoug talte for Stortinget og Kongen skulle kunne inngå avtaler som bandt den lovgivende makt til å innføre lover. Et argument for dette var at han mente at det ikke fantes den motstridende lov til dette i noe annet land. Aschehoug trakk frem den tidligere nevnte handels og sjøfartstraktat med Frankrike fra 1865 som eksempel på nettopp Konge og Stortings rettigheter til å inngå avtaler med utenlandske parter som dermed bandt den lovgivende makt. ⁵²

Av disse argumenter som kommer frem Aschehoug og Sverdrup er det tydelig at det er en del av en langvarig politisk kamp om Stortingets lovgivende makt vis avis Kongens utøvende makt. Saken har nettopp den dimensjon av hvor vidt lagtinget og odelstinget skal kunne sette rammeverket for den utøvende makt, eller om de i visse situasjoner må lage eller omskrive lover for å tilpasse seg konvensjoner.

Motzfeldt kommer videre med argumentet om at en så stor sak som denne ikke burde kunne forkastes i lagtinget hvor 1/8 del av samlet storting + 1 delegat ville være nok til å sette ned foten for saken. ⁵³

⁵⁰ Ibid:563-565.

⁵¹ Ibid:566.

⁵² Ibid: 567-568.

⁵³ Ibid:568.

Sverdrup fikk igjen ordet og hevdet at det aldri hadde skjedd før at en så omfattende konvensjon skulle tvinge gjennom så omfattende lovendringer som denne myntunionen ville kreve. Sverdrup hevdet også at diskusjonen i odelstinget og lagtinget til tross for at en minoritet potensielt kunne stanse saken var nødvendig for å kunne vurdere en sak av denne størrelsesorden godt nok. Sverdrup motsa også argumentet med den franske handelstraktaten da denne saken ikke var av konstitusjonell orden. Sverdrup anerkjenner dog at traktater var under et samlet Stortings domene, men mente denne spesifikke traktaten var av såpass stor størrelsesorden at den burde så særskilt behandling. Sverdrup ønsket utsettelse av avgjørelse i Stortinget.⁵⁴

Løvenskjold får så ordet og refererer direkte til lovparagraf 75 som lyder «Det tilkommer Stortinget å la seg meddele de forbund og traktater, kongen på statens vegne har inngått med fremmede makter» og da altså ved samtykke eller ikke samtykke der til. Løvenskjold talte videre at Grunnloven ikke fant det nødvendig å gi lovgivende makt, altså odelsting og lagting avgjørende stemme i slike utenrikske saker. Derfor hevder Løvenskjold at det ville vært grunnlovsstridig med gjennomgang i odelsting og lagting hvor den nevnte minoritet ville kunne velte saken.⁵⁵

Sverdrup fremla et syn der saken er grunnlovsstridig i motsetning til innstillingen. Innstillingen ga ikke uttrykk for minoritetenes mening ifølge Sverdrup. Sverdrup trekker frem saken store påvirkning om indre forhold som grunn til at odelstinget og lagtinget skulle kunne debattere saken istedenfor et samlet Storting. Dette kan sies å være utenfor den eksisterende juridiske lov da traktater i seg selv som i stor grad uansett vil påvirke indre forhold skulle debatteres i et samlet Storting. Sverdrup anså konvensjonen som en lovsak som derfor skulle til drøfting i odelsting og lagting.⁵⁶

Bentsen som var neste mann ut, mente at å ta loven før konvensjonen ville være proformalover som var lite hensiktsmessig. Loven måtte tilpasse seg konvensjonen som hadde utarbeidet det mest hensiktsmessige for de tre land. Proformalover virket lite hensiktsmessig siden Stortinget da måtte lage lover for en alternativ fremtid.⁵⁷

Neste del av diskusjonen rundt myntkonvensjonen handlet om det mer økonomiske aspektet av saken enn det juridiske. Sverdrup referer til at den danske finansministeren hadde uttalt i 1871 at en ikke burde danne et eget myntsystem, men heller knytte seg opp mot et eksisterende myntsystem. Sverdrup refererer også til den svenske finansministeren som i 1872 skulle ha sagt at den var for tidlig til å vite konsekvensene av overgang til et nytt myntsystem, og at en burde avvete muligheten for en

⁵⁴ Ibid: 569.

⁵⁵ Ibid:570.

⁵⁶ Ibid:574-576.

⁵⁷ Ibid:576.

universalmynt. Sverdrup anerkjenner selv at disse finansministrene har endret mening, men spør om disse tidligere holdningene fortsatt hadde noe hold. Sverdrup refererer til at den norske finansministeren har ytret ønske om å kunne inngå myntforbindelse med Tyskland, men at det ikke kunne gjøres uten samarbeid med Sverige og Danmark. Og at disse tre landene sammen ville bli et felles finansielt territorium ovenfor utlandet. Disse sitatene bruker Sverdrup for å hevde at den norske finansministeren var litt motstridende mot ideen om den skandinaviske myntunion. Sverdrup hevdet så at den skandinaviske myntunion virket mer forhastet enn gjennomtenkt. Sverdrup anerkjenner at motargumentene har blitt nedvotert i Sverige og Danmark, men mener de fortsatt har hold. Sverdrup hevdet så at det var tydelig at Sverige ville spille førstefiolin i den nye myntunionen. Sverdrup refererte så til komiteens uttalelse om at forandring av myntsystem påvirker alle lag i samfunnet og at det derfor måtte tenkes på hva som var best for Norges selvstendige interesser.⁵⁸

Ved endring av myntmetall må alle eldre kontrakter og traktater endres er neste argument fra Sverdrup. Sverdrup ser dog fordelene av å gå over til gull til tross for at han setter spørsmålsteget ved det antatte prisfall i sølv. Ifølge Sverdrup betyr ikke dette at en skal gå inn i myntunionen. Sverdrup mente også at det var mulig at det i nærmeste fremtid kunne være tilnærming mellom det franske, det tyske og engelske system. Han anså det hvert fall som mulig at to av systemene ville kunne tilpasse seg hverandre. Sverdrup trakk også frem at handelen med Tyskland er større handelen med Sverige og Danmark til sammen. Sverdrup anså derfor tilknytning til enten det tyske eller britiske system som av mye større betydning enn tilknytning til Sverige og Danmark. Som tidligere nevnt var britisk handel den største for Norge. Sverdrup anså det tyske systemet som mest fullkomment, da med tanke på desimalsystem og også kompatibilitet med det eksisterende norske systemet.⁵⁹

Sverdrup vektlegger Brochs mening i saken for å underbygge sine påstander. Sverdrup hevdet at det kommersielle samarbeidet som ville oppstå med nabolandene ikke var ønskelig da Norge hadde særegne interesser. Han så heller ikke at en hadde noe å vinne med tanke på handelen med de store nasjonene. Sverdrup så ikke ønskelig på tettere toll og handelstraktater han mente ville oppstå. Handelen mellom rikene var også god allerede, så Sverdrup så ikke fordelene den skandinaviske myntunionen kunne bringe. Sverdrup trekker frem Brochs argumenter om at fremmed skillemynt vil få økt omfang i landet og at felles kronekurs vil kunne føre til ubeleiligheter på grunn av ulike

⁵⁸ Ibid:581.

⁵⁹ Ibid:582.

handelsinteresser. Sverdrup hevdet også at han så fordelene med desimalsystemet, men at dette burde innføres på samme tid som for mål og vekt.⁶⁰

Diskusjon og konklusjon

Proposisjonen viser altså at det startet med et initiativ fra Danmark. De så det som tvingende nødvendig med overgang til gullmynt som følge av denne endring i de største land på kontinentet. Danmark ønsket å få med seg de forende riker Sverige og Norge på dette. I de utøvende makters kretser ble dette godt tatt imot. Som nevnt i historiografien hadde et vært flere skandinaviske møter om dette tidligere, men nå ønsket den danske finansministeren å legge dette frem for folkeforsamlingen. Fra dansk side er det hintet til ønske om britisk eller tysk tilknytning siden handel med de latinske land er av mindre betydning.

Videre i odelstingsproposisjonen kommer det frem argumenter som tidligere er lite diskutert. At det skal ha blitt trukket opp uinnløselige sedler i Frankrike er et argument i seg selv til at dette ikke var noe gunstig tilknytningspunkt. Diskusjonen rundt det Britiske systemet viser også at det fantes tekniske problemer knyttet til dette systemet med at slitt mynt ikke ble tatt inn for ommynting og at det dermed sirkulerte en lavere gullverdi enn antatt. Med tanke på tysk standard så viser denne oppgaven at det ville være vanskelig å konvertere til fine tall med en respektabel sølvpris mot gull. Den tyske myntstandarden var den som i utgangspunktet virket mest fullkommen.

De tekniske problematikkene ved de større gullmyntfötter er derfor i denne oppgaven vist til å være av betydelig problematikk. Som den svenske finansministeren sa var debitor/ kreditor forholde viktigere enn kompatibilitet med de større makter.

I innstillingen er det andre problemstillinger som tas frem. Brochs sine motargumenter mot kommisjonen er av stor betydning i denne delen av stortingsmeldingen. Utenlandsk skillemynt i sirkulasjon er et av hans største ankepunkt. Her kommer også det juridiske ved Grunnloven inn. Innstillingen tar for seg Grunnlovsparagraf 110 med tanke på norsk selvstendig myntvesen uten påvirkning av Kongelig makt. Dette blir motargumentert med at Norge beholder egen mynt og at traktater som binder lovgivende makt ikke er et nytt fenomen. Likevel bærer denne debatten rundt hvorvidt saken er lovstridig større preg av et spill for å best kunne få gjennom den enkelte politikers standpunkt i saken.

Som sett ovenfor fokuserer denne oppgaven på det juridiske aspektet ved myntkonvensjonen og det økonomiske aspektet. Det juridiske aspektet går ut på hvor vidt myntkonvensjonen er grunnlovsstridig eller ikke og hvordan saken skal håndteres. Grunnlovsparagraf 75 er av stor betydning for denne debatten siden den sier at traktater

⁶⁰ Ibid:583.

og konvensjon gitt av kongen skulle stemmes over i samlet Storting til vedtak for eller imot. Dette skapte konflikt siden den foreslåtte myntunionen var av såpass stor betydning for alle lag i samfunnet og dermed kunne sies å være noe mer enn en vanlig traktat. Inn i denne debatten er det tydelig at spesielt Sverdrup taler for mer innflytelse til den lovgivende makt i forhold til den utøvende makt. Derfor kan denne saken sies å være en del av den parlamentariske debatten i Norge. Sverdrup ønsket at en så omfattende konvensjon som denne måtte få særskilt behandling foruten hva Grunnloven tilsa et samlet Storting. I motsatt ende av Sverdrup har en Motzfeldt, Aschehoug og Bentsen som mener at en så viktig sak av både nasjonal og overnasjonal betydning bør tas i et samlet Storting på grunn av at flertallet i en minoritet som Lagtinget ville kunne felle saken. Ikke bare var det en omfattende sak, men også en sak med et knapt tidsrom siden den krevde samarbeid på tvers av de skandinaviske landene. Dette viser hvilken splittende effekt forslaget om den skandinaviske myntunionen hadde, ikke bare for innholdet og potensielle alternative løsninger, men også det rent juridiske ved saksfremgangsmåte. Så må det sies at den juridiske debatten også var en del av et politisk spill hvor begge parter tolket loven slik som passet deres synspunkt på saken. Det var definitivt en økonomisk elite som så fordelene av tettere skandinaviske bånd, samtidig som bondestanden heller så komplikasjonene ved overgangen til et nytt myntsystem.

Innholdsmessig er det de motstridende argumentene i Stortingsdebatten som er av størst interesse siden dette står i kontrast til innstillingen. Her kommer argumentene om å avvente til en internasjonal myntunion. Dette kan sies å være fellesnevner for både Sverdrup, Bergsaker og professor Broch. Det som skiller Sverdrup fra Bergsaker og professor Broch er hans politiske standpunkt om selvstendighet fra Sverige. Hans argumenter om at svenskene kommer best ut av den foreslåtte myntunionen tyder på det. Sverdrup anerkjenner heller ikke i stor grad fordelene av det foreslåtte samarbeidet med Danmark og Sverige fordi han fokuserer mer på det unike med Norge enn det de Skandinaviske landene har til felles. Tidligere nevnte Bergsaker skiller seg mer ut på at han er imot begge sakene, altså både overgang til gullmyntfot og den skandinaviske myntunionen, som en av ytterst få. Professor Broch derimot har et mer idealistisk standpunkt med et ønske om en internasjonal myntunion. Broch var på en annen side som nevnt en foregangsperson i Norge for overgangen til gullmynt. Sverdrup bruker som nevnt over sitater fra finansministrene i nabolandene på en måte som er å bruke sitatene mot dem. Argumentene er gode i seg selv, men satt i kontekst så faller de igjennom fordi finansministrene endret mening i etterkant på grunn av fremveksten av den tyske gullstandard.

Der skiller Sverdrup seg ut ved å tro at gullstandardene (britisk, latinsk og tysk) som da var eksisterende kom til å nærme seg. Det er tydelig at Sverdrup også heller mot det tyske alternativ i denne saken på grunn av handelsomfanget med dem.

Denne oppgaven har dermed sett på tre essensielle aspekter ved denne debatten. Det er det tekniske, juridiske og økonomiske aspektet. Som nevnt av tidligere forfattere bar debatten preg av en skepsis mot både en så stor forandring i seg selv, men også mot tettere skandinavisk samarbeid. Det denne oppgaven har vist er at debatten også bar preg tekniske betraktninger som egentlig utelukket tilknytning til de større nasjoner. De grunnlovsstridene argumentene viser også at det var en stor uenighet i hvilken type karakter denne saken hadde. Dette viser at saken hadde en ytterst stor betydning i samtiden uten at den har fått nok fokus i ettertid. Som nevnt i innledningen har dette mye å gjøre med at saken ikke har vært en del av nasjonsbyggingen, kanskje heller tvert om. Det er tydelig dog at norsk økonomisk historie er et tema med økt oppmerksomhet.

Litteraturliste

Bankkomiteen, «Innstilling fra den fortsettende bankkomite angående den kongelige proposisjon om samtykke til den mellom de forenede riker og Danmark under 18. desember 1872 avsluttede konvensjon av et for de tre rikers felles på gull bygget myntsystem,» i St.meld. 6. vol 22 Indst. S. 2. (1873).

Dørum, Knut. «Johan Sverdrup.» *Store norske leksikon*. sist endret 07.08.19 hentet fra https://snl.no/Johan_Sverdrup

Eitrheim, Øyvind og Klovland, Jan Tore. *A monetary history of Norway 1816-2016*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.

Finansdepartementet. «Om overgang til gullmyntfot.» i Otp. Prp. No.1. 1873.

Gram, Trond «Bank of England.» *Store norske leksikon*. sist endret 11.11.2014 hentet fra https://snl.no/Bank_of_England

Hodne, Fritz og Grytten, Ola Honningdal. *Norsk økonomi i det 19.århundre*. Bergen: Fagbokforlaget, 2000.

Keilhau, Wilhelm. *Den norske pengehistorie*. Oslo: H. Aschehoug og Co.,1952.

Munthre, Preben. «Gullstandard.» *Store Norske Leksikon*. sist endret 22.06.15 hentet fra <https://snl.no/gullstandard>

Rygg, .*Norges banks historie*. Oslo: Emil Mostue AS, 1954.

Stortingsforhandlinger. *Stortingstidende*. 1873.

Torstveit, Johs. G., Karsten Alnæs, Carl Emil Vogt, Øyvind Eitrheim, Einar Lie, Camilla Brautaset, Asbjørn Rødseth, Tore Eriksen, Lars Jonung, Astri Tverstøl.

Finansdepartementet 200 år –norsk økonomi fra bankerott til overskudd. Oslo:

Finansdepartementet, 2014. hentet fra

https://www.regjeringen.no/contentassets/881118ef5f9b4074844e847c7f045250/finansdep_bok200_nettpdf

Try, Hans. *To kulturer-en stat 1851-1884.* Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS, 1979.

Øksendal, Lars Fredrik. The Norwegian debate on the gold standard and monetary integration in the 1870s. *Scandinavian Economic History Review.* 54:2 (2006). 187-213, DOI: 10.1080/03585520600768505 hentet 13.05.2020 fra

https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03585520600768505?casa_token=PMEKfVcl2dsAAAAA:53GRdrm8UGMeXxOKRVcvLEjr_7BoD1vOfwbxtrWBPw2EeA4tZPEluytTcQWbxdMcXNjGKxiCfisgrA

